

En nybyggare med sunda visioner

TEXT OCH BILD: HÅKAN EKLUND

Längst bortom sista färjan i Iniö har Janne Gröning hittat sitt paradys. Här har han tillbringat en stor del av sin lediga tid under de senaste tio åren. Och resultatet imponerar.

Ett tecken på att han trivs här avslöjas i slutet av intervjun, när jag skall åka tillbaka. Han kan inte färjtidtabellerna från Iniö till fastlandet utantill, utan hamnar att söka fram listan från kökslådan. Däremot kan han varje färjtur ut till Iniö och Keistiö, från fastlandet. Fast i sömnen. Det berättar allt.

– Jag och min kompis körde förbi det här stället i hans jeep sommaren 1995, då fanns inget här, bara en inbjudande gräskulle mellan berget och åkrarna. Då sade jag att där skulle vara en fin plats för ett hus, då hade jag ingen aning om att jag en dag skulle köpa tomt på Keistiö.

– Men så blev det, 1999 köpte jag just denna plats. Under sommaren satt jag allt oftare på tomt och ritade och planerade. Och då tänkte jag mycket på att börja odla ekologiskt, och bli helt självförsörjande.

Vägen hit var då en skiftesväg för häst och traktor, oframkomlig för en vanlig bil, och då låg åkrarna sedan länge obrukade. Men Janne gillade det han såg.

– Här fanns allt jag behövde. En fridfull och vacker natur. Nära till skogen, bergen, havet och med en massa odlingsmark som väntade på att bli brukade. I ett gammalt skärgårdssamhälle med genuina skärgårdsbor.

EFTER ATT husstommen rests 2004, råkade han ut för en arbetsolycka ("fick tummen i cirkelsågen", som han säger) och var ur spel i fyra månader.

– Med handen i paket, kunde jag ju inte satsa på odlandet, som jag brann för, men jag klarade av att fotografera. Och så har det blivit.

– Men skulle jag vara yngre och ha mera tid, så skulle jag ändå vilja ha ett litet specialiserat ekologiskt jordbruk, och framförallt skulle jag vilja få hit nya unga grannar som skulle ta sig an odlandet på allvar, på ett ekologiskt sätt. Det är där framtiden ligger, och inbesparningarna.

– Först och främst föder man ju sig själv, det vill säga höjer sin självförsörjningsgrad, det har ju alltid varit ett triumfkort i skärgården. Det har ju gjort att man klarat sig bra även med låga löneinkomster och haft mat också under ofärdsår. Nu har vi ju en ny typ av ofärdsår framför oss, som den globala finansmarknaden dragit in oss i, där girighet och snabba pengar förgiftat samhället.

– Den yngre generationen har också allt mer börjar inse att de inte längre vill luras av en industriell massproduktion av livsmedel där allt är baserat på bekämpningsmedel, konstgödsel, kemikalier och monokulturer, som dessutom utarmar mångfalden i odlingslandskapet och i slutändan förgiftar och övergöder havet. Sen har vi en slutprodukt som är fullproppad med tillsatser. Är det så vi vill ha det? Är det det som kallas utveckling och välfärd?

– Och varför skall vi här uppe i norr odla vete som alla andra i stora jordbruksländer? Det är ju en billig "massprodukt" som kräver stora arealer och industriell hantering.

– Borde vi inte istället satsa på kvalitet, specialodlingar och ekologiskt rena produkter? Det är väl det som borde vara vårt "arktiska varumärke". Vårt

hantverk. Som EU borde understöda, istället att som nu gynna stordrift.

JANNE HAR SVÅRT ATT FÖRSTÅ att så många i Åbolands skärgård låtit sig påverkas av fastlandet och dess normer, och lagt ner de skärgårdsjordbruk som egentligen var ganska ekologiska: småskaliga, med djurhushållning, hälsosamma, lokalanpassade och miljövänliga. Som också skulle gynna skärgårdsturismen. Men när det skedde pratade ingen om ekologi, eller ekologiska jordbruk, trots att man ganska långt fungerat rätt ekologiskt. Utan att man varit medvetna om det. Istället var modellen fastlandets industrijordbruk, som under en mannaålder har förödat havet med sina enorma näringsutsläpp.

– Det är ett högt pris som betalats för den rationaliseringen; vem inkluderar det i matpriset? För att inte tala om alla de skandaler som vi läst om från industrigårdar runt om i Europa och övriga världen är väl inget att hurra för, som skapat en massa sjukdomar och förgiftningsfall.

FÖR ATT ODLA ekologiskt behöver man djurgårdar, för att få gödsel, och det är ju perfekt för skärgården.

– Titta på tätelfälten här nere, säger Janne. Här finns betesmarker hur mycket som helst. Jag tror att det finns 100 ha odlingsmark enbart på Keistiö. Gräsåkrar som alla ligger för fåfot, men som gärna arrenderas ut om det finns arrendatorer.

– Här på ön finns ungefär 40 åretruntboende, av dem är vi en handfull under 60 år. Hur skall det gå för detta ö-samhälle om vi inte får in ungdomar? Här finns ekoodlingsmöjligheter hur mycket som helst, för sådana som uppskattar närhet till natur och skärgård. Ett paradis, säger Janne med eftertryck. Och här finns mark att bygga på.

– Jag har hört att efterfrågan på ekologiska produkter har ökat så otroligt att affärskedjorna inte klarar av att leverera. Vill man ha en ekologisk julkinka får man vänta till julen 2013, skinkorna för julen 2012 är redan bokade.

– Berättar inte det ett tydligt språk?

ATT HAN TROR på sin sak är uppenbart. Han om någon har upplevt extremt urbana metropoler i den "stora världen" under sina år inom klädbranschen. Och han vet att det finns nya fräscha generationer idag som inte låter sig styras av prylar, bekvämligheter och den ytliga lyx som den efter-

krigstida föräldragenerationen lät sig förblindas av, och som många konservativa ute i glesbygden ännu tror på.

Det har han också sett i den egna socknen där många skrattar åt hans "ekologiska idéer".

– Skärgårdsborna har ju under största delen av sin existens levt mycket naturnära och ekologiskt, säger Janne. Men det minns man som tungt och tufft, idag har vi ju hjälpmedel som gör allt lättare. Och förstås, då pratade ingen om ekologi, trots att man var ganska "ekologisk".

Han fungerar nu som en kontaktperson på Iniö för EU-projektet Green Islands, där man vill satsa på en hållbar resursanvändning och en bibehållen eller förbättrad möjlighet för människor att livnära sig på sina öar. Projektet är ett samarbete mellan Sverige, Finland och Estland och pågår till slutet av 2013. Vatten-, avlopps-, avfalls- och energilösningar karteras, man utreder vilka ekosystemtjänster öarna erbjuder och vilka användarna är.

PROJEKTET hjälper också till med förverkligandet, att hitta lämpliga lösningar, att hitta kontakter till entreprenörer, producenter och slutanvändare samt hjälp med att ansöka om finansiering.

– Och vad är väl bättre än att höja självförsörjningsgraden ute i skärgården, både beträffande energi och matproduktion. Medan man på många ställen skrattar åt mig och tycker att detta är helt befängt, ser andra möjligheterna.

– Här i Iniö är byalagen i Jumo och i Keistiö två lysande undantag. Jag fick dem att komma med genom att prata om att vi kunde få hjälp av projektet med avloppsproblemen som alla är intresserade av. Få se när de andra byarna hakar på?

– Och så tänkte jag att vi under projekttiden lyfter fram andra intressanta lösningar. Till exempel: kan man själv bygga sin egen solfångare har man ju varmvatten för 7-9 månader per år. Sådana kurser skall projektet bland annat ordna.

– Detta koncept är ju som gjort för glesbygden i skärgård, där man sen urminnes tider varit vana att överleva på mångsyssleri och på smala marginaler. Så har man ju levt i alla tider.

JANNE PRATAR sig gärna varm kring detta med att leva billigt och öka sin egen självförsörjningsgrad. Själv är han ett levande exempel på detta. Att leva på bildförsäljning ger inget fett levebröd, ändå lyckas han både bygga nytt och överleva tack vare

egen uppfinningsrikedom, hårt arbete, hög självförsörjningsgrad och minimala utgifter. Och han är inte rädd för att lära sig nya saker, föra att hålla ner utgifterna.

Hus har han ju aldrig byggt tidigare, ändå har han också fått det att funka. Och från den egna trädgården får han och familjen ett bra tillskott till hushållet.

VI SITTER I SOLEN utanför det timmerhus som restes 2004 och betraktar ett sjuårigt byggprojekt som närmar sig sitt slut. Allt annat är färdigt utom själva huvudbyggnaden, som dock skall stå inflyttningsklar till jul. Och det mesta har han gjort själv.

För en som försörjer sig på skärgårdsbilder finns inga andra alternativ. Skulle han ha anställt folk att jobba, hade bygget kostat fyrfalt mera.

– Ändå har detta kostat mig mindre än vad en etta kostar i Helsingfors, säger Janne. Dessutom i en miljö som inte går att värdera i pengar.

HÄR FINNS nu en prunkande trädgård, bostadshus, uthus och förrådsbyggnader. En ny borrhunn som ger mycket och bra vatten. Och en naturens närhet och stillhet som är helt underbar.

Från skogen hörs taltita och tofsmes, hålbbyggare som indikerar ekologiskt värdefulla skogar. En nötskrika väsnas vid åkerkanten och högt i skyn kretsar en havsörn. Det var ju här på Keistiö som man på 1970-talet började vintermata örnarna, en åtgärd som räddade Finlands havsörnar från undergång.

– Jag har sått in klöver i gräsmattan, säger Janne och kastar en blick mot gårdstunet, det gillar humlorna. I somras var det säkert hundra per kvadratmeter. Och i trädgårdslandet sår jag alltid i rader med blommor, en stor del av dem har ju etablerat sig permanent och förvildats, men det ger färg och mångfald. Det mår bara grönsakerna och rotfrukterna bra av. Liksom Janne själv – en nybyggare med sunda visioner. ♦

Artikelförfattaren

Håkan Eklund är tidskriftsredaktör, fotograf och frilansskribent.

Adress: Långåkersgatan 8a5, 20900 ÅBO

Tfn: +358 (0)50 5672213

e-post: hawk eklund@gmail.com

▲ Janne Gröning vid bygget. © Håkan Eklund.

▼ Tomatodlingen. © Håkan Eklund.

